

УДК 336.717.8

Вовчак О.Д.,
д.е.н., професор, завідувача кафедри банківської справи
Крентовська Л.М.,
аспірант¹
Львівська комерційна академія

ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сьогодні постійно поновлюється перелік нагальних для національної фінансової системи проблем, які стосуються обґрунтування необхідності активізації діяльності фінансових посередників, визначенні наслідків конкуренції та співробітництва для ефективного залучення та розміщення інвестицій. Саме тому все гострішою стає потреба у поглибленому розкритті суті системи фінансового посередництва [4, с. 77].

Водночас, розкриття сутності діяльності посередників фінансового ринку неможливе без урахування його важливих функцій в економіці. Функції фінансового посередництва як зовнішній прояв його властивостей у системі економічних відносин впливають з унікальної ролі, яку покликано виконувати фінансове посередництво в економічному розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним аспектам функціонування фінансового посередництва присвячена велика кількість наукових праць. Дослідженнями даного питання в Україні займалися Н.І. Версаль, С.М. Еш, В.В. Зимовець, Л.В. Ільченко-Сюйва, В.В. Корнєєв, О.Є.Кузьмін, М.І. Савлук, В.П. Ходаківська та інші науковці. У дослідженнях цих авторів розкрито сутність фінансового посередництва, їхню діяльність як в Україні, так і за кордоном, їх функції, проте сьогодні не визначено на законодавчому рівні основні функціональні обов'язки фінансових посередників у суспільному секторі економіки України

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття ролі фінансового посередництва у господарському секторі України через його функції. Досягнення поставленої мети передбачає виявлення підходів до визначення функціональних обов'язків посередників фінансового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний момент часу існує багато різних точок зору щодо функціональних обов'язків фінансових посередників.

В.В. Корнєєв визначає роль фінансових посередників у виконанні наступних функцій: консолідації (акумуляції) збережень індивідуальних інвесторів, підвищення ліквідності ринків шляхом професіонального портфельного управління довіреними і набутими активами, забезпечення рівноваги на ринку через погодження про позиції і попиту на фінансові ресурси, перерозподіл і зниження фінансових ризиків. Винятковою функцією фінансових посередників дослідник вважає специфікацію прав власності клієнтів-довірителів, коли останні, звертаючись до посередників, формують свої інвестиційні наміри [4, с.20].

Аналіз сутності запропонованих В.В. Корнєєвим функцій дозволяє дійти висновку, що вони більш детально характеризують значення фінансових посередників не тільки для активізації інвестиційних процесів, а й погляду створення умов для стабільного функціонування фінансового ринку.

Зокрема, Пайк Р., Нил Б. виділяють такі функції фінансових посередників:

- 1) перерозподіл капіталу: акумуляція невеликих грошових заощаджень населення у грошові фонди з метою надання кредиту компаніям;
- 2) зниження ризику: невеликі вкладення індивідуальних інвесторів у більш диверсифікований портфель цінних паперів (наприклад, у трастові фонди);
- 3) перетворення ліквідності: посередництво у спільній діяльності тих, хто бажає здійснити короткотермінові вкладення, і довготривалих позичальників (наприклад, житлово-будівельних кооперативів і банків);
- 4) зниження витратків: мінімізація вартості угод через надання зручних і відносно недорогих послуг із зведення дрібних вкладників і великих позичальників;
- 5) фінансові консультації: надання рекомендацій та інших послуг як вкладникам, так і позичальникам [5, с. 63-64].

Рос Левін виділяє п'ять функцій фінансової системи, а відтак і фінансових посередників:

- 1) забезпечувати інформацією стосовно можливих інвестицій та розміщень капіталу;
- 2) спостерігати за інвестиціями та впливати на корпоративне управління компаній після їх фінансування;
- 3) сприяти торгівлі, диверсифікації та управлінні ризиком;

¹ Науковий керівник: Вовчак О.Д. – д.е.н., професор

- 4) мобілізувати та накопичувати заощадження;
- 5) полегшують обмін товарів та послуг [8].

Вітчизняні посібники трактують функції фінансового посередництва з точки зору їхньої ролі в економіці, розглядаючи фінансових посередників як установи, які забезпечують поліпшення структури інвестицій, зниження їх вартості і, як наслідок, забезпечення зростання обсягів інвестиційних ресурсів.

Наприклад, український економіст Зимовець В.В. вважає, що послуги фінансових посередників «полягають у тому, що вони беруть на себе ряд специфічних завдань суто технічного характеру (функцій), пов'язаних з інвестиційним процесом». До них відносяться:

1) подолання бар'єрів невизначеності (інвестиційних та моральних ризиків, у т.ч. проблеми асиметричної інформації), властивих прямому інвестуванню;

2) професійний вибір об'єктів та напрямків інвестування фінансовими посередниками для прийняття інвестиційних рішень сприяє зниженню трансакційних витрат, притаманних процесу прямого інвестування;

3) економія на масштабах операцій. При значних обсягах операцій фінансових посередників операційні ви трати, пов'язані з інвестуванням, значно скорочуються;

4) диверсифікація об'єктів та напрямів інвестування. Кожний окремий індивідуальний інвестор не в змозі сформувати достатньо диверсифікований інвестиційний портфель (у зв'язку з обмеженістю власних заощаджень) і, відповідно, уникнути ризиків інвестування;

5) контроль за діяльністю позичальників (емітентів). Ця функція тісно переплітається з функцією супроводження інвестиційного процесу (інвестиційного моніторингу) та передбачає безпосередню участь фінансових посередників в управлінні об'єктами інвестування [2, с. 112-115].

Як і Р. Левін, Зимовець В.В. зазначає, що специфіка реалізації викладених вище основних функцій фінансових посередників залежить від особливостей законодавчого регулювання та обмежень, встановлених законами і регулюючими органами. Ці обмеження стосуються, як правило, напрямів та порядку інвестування, умов залучення капіталів (заощаджень) від потенційних інвесторів.

Шульга І.П. розглядає функції посередників на двох рівнях: макро- і мікрорівні (рис. 1).

Школьник І.О. поділяє функції на дві великі групи залежно від ролі та завдань, які стоять перед фінансовими посередниками:

- 1) функції, які характеризують роль і значення фінансового посередництва в економіці, а саме:
 - трансформація заощаджень у інвестиції;
 - формування процесу перерозподілу й мобільності капіталу;
 - зниження процентних ставок.

Ця група функцій характеризує результат діяльності фінансових посередників, які, залучаючи фінансові ресурси індивідуальних інвесторів, підвищують загальну інвестиційну активність власників надлишкових коштів і забезпечують додатковий обсяг інвестицій у реальний сектор економіки.

2) функції, які характеризують ряд специфічних завдань фінансового посередництва. Це, зокрема:

- подолання проблеми асиметричної інформації та морального ризику;
- інформаційна функція;
- моніторинг та управління ризиками інвестування;
- економія на масштабних операціях;
- сприяння обміну товарів і послуг [6, с. 85].

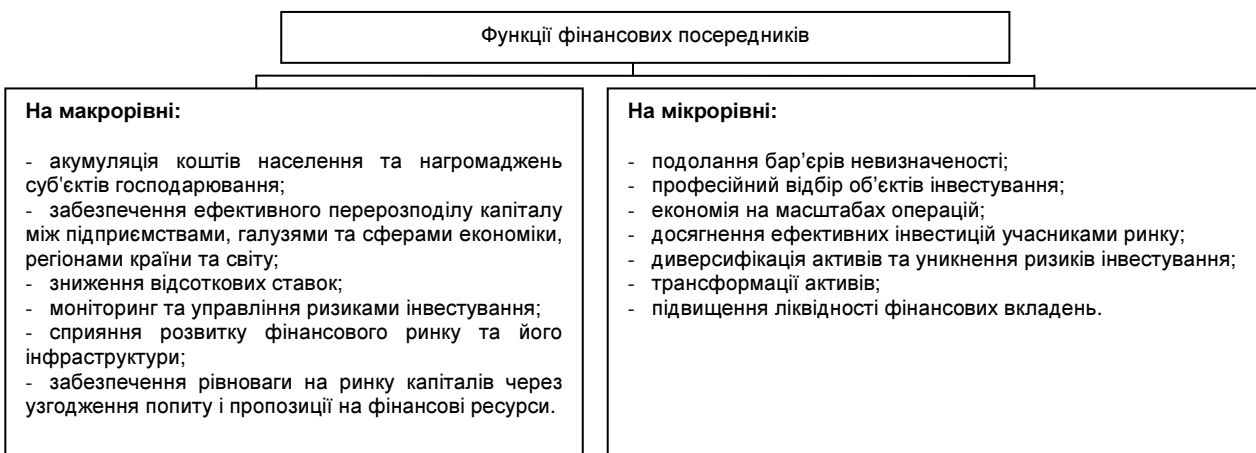

Рис. 1. Функції фінансових посередників, в залежності від рівня їх діяльності*

*Джерело: [7, с. 84-86]

Виконання фінансовими посередниками специфічних функцій пов'язане з особливостями функціонування ринкової економіки, оскільки на сьогодні власники грошових коштів володіють недостатньою інформацією про фінансовий стан позичальника і тому невпевнені у можливості отримання економічної вигоди. Фінансові посередники, які постійно накопичують, аналізують і корегують інформацію про потенційні об'єкти інвестування та мають досвід здійснення фінансових операцій, можуть надавати інформаційні послуги суб'єктам господарювання. Саме тому, на нашу думку, інформаційну функцію необхідно виділити в окрему групу функцій фінансового посередництва, яка носитиме назву функції інформаційного посередництва. До таких функцій будуть належати консультації, рекомендації на основі проведеного аналізу об'єктів інвестування, видання та розповсюдження бюлетенів економічної інформації.

Фактично, Шульга І.П. та Школьник І.О. розглядають одні і ті ж функції посередників фінансового ринку, але з різних точок зору. На нашу думку, це логічно, оскільки завдяки таким підходам можна вивчити не лише функціональну природу фінансових посередників, але і сферу їх діяльності.

Тому необхідно розглянути функції фінансових посередників на тому ринку, де вони працюють (рис. 2).

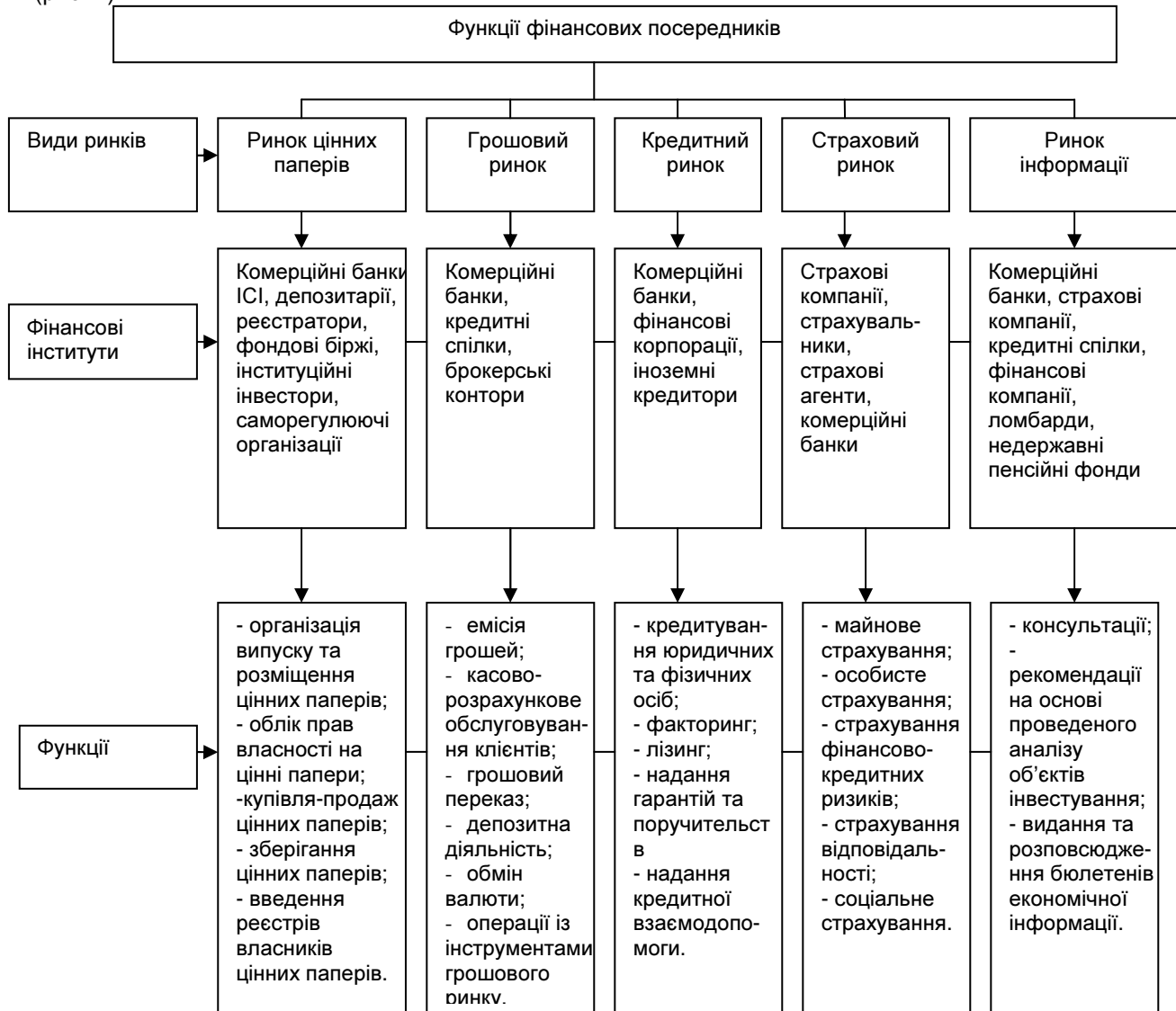

Рис. 2. Функції фінансових посередників, в залежності від ринку, на якому вони працюють*

*Джерело: складено автором на основі джерел: [3, с. 23; 7, с. 84-86]

Виконання зазначених функцій фінансовими посередниками забезпечує ефективність діяльності як окремого взятого ринку, так і ринкової системи в цілому. Завдяки функціонуванню посередників фінансового ринку забезпечується високий рівень проінформованості населення, і, як наслідок, ефективне розміщення коштів у високоприбутковій проекції, отримання значних доходів фізичними та юридичними особами при мінімальному рівні витрат і ризику.

Висновки з даного дослідження. Отже, детальний аналіз функцій, які можуть виконувати фінансові посередники свідчать про ключову їх роль на фінансовому ринку і які виступають обслуговувачами процесу створення національного продукту держави, без урахування їх самостійної функції У цьому контексті заслуговує на увагу підхід вірменських економістів А.Р. Дарбіняна та Е.М. Сандояна, котрі пропонують розглядати фінансових посередників із точки зору фінансових установ, які формують попит і пропозицію на «фінансові продукти» [1, с. 92]. Якщо вважати, що фінансові установи виконують роль виробників і споживачів різних фінансових продуктів, то вони спрямовують надлишки грошових коштів зі споживчого ринку на користь довгострокових інвестицій у реальний сектор економіки та сприяють обміну товарів і послуг. Таким чином, фінансові установи створюють нову додаткову вартість і слугують не лише фактором, що сприяє економічному зростанню, а й самі генерують розширене економічне відтворення за умови існування комплексної системи взаємодії фінансових інститутів, фінансових ринків, ринкової інфраструктури і правового забезпечення фінансової діяльності.

Література

1. Дарбінян А.Р. Институты финансового посредничества в современной экономике / А.Р. Дарбінян, З.М. Садоян // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). – Т. 1. – С. 89-99.
2. Зимовець В.В. Акумуляція фінансових ресурсів та економічний розвиток : монографія / В.В. Зимовець. – К. : Ін-т економіки НАНУ, 2003. – 314 с.
3. Еш С.М. Фінансовий ринок : навч. посіб. / С.М. Еш. – К. : Центр учбової літератури. – 2009. – 528 с.
4. Корнеєв В.В. Фінансові посередники як інститути розвитку: монографія / В.В. Корнеєв. – К. : Основа. – 2007. – 192 с.
5. Пайк Р. Корпоративные финансы и инвестирование / Р. Пайк, Б. Нил [4-е изд.; Пер. с англ.]. – СПб. : Питер, 2006. – 784 с.: ил. – (Серия «Академия финансов»). – С. 63-64
6. Школьник І.О. Взаємодія інститутів фінансового посередництва з реальним сектором економіки / І.О. Школьник, А.О. Семенов // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 83-93.
7. Шульга І.П. Фінансове посередництво: сутність, функції та механізм здійснення / І.П. Шульга // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2008. – № 2. – С. 78-91.
8. Levine R. Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda / R. Levine. – Journal of Economic Literature. – June 1997. – №35, 2 – PP. 688-726.

УДК 336.71:330.322.1(477)

Гуцал І.С.,
д.е.н., професор
Григораш О.В.,
здобувач*

Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Банківська діяльність неможлива для здійснення без впливу на неї різноманітних ризиків, які мають як внутрішню так і зовнішню природу. Визначення ролі інвестиційних ризиків та їх вплив відіграє дуже вагомe значення на банківську діяльність в сучасних економічних умовах. Своєчасне попередження цих ризиків дає змогу уникнути або значно зменшити неминучі втрати які виникають в банківській інвестиційній діяльності. Банківська установа повинна правильно оцінювати інвестиційні ризики які вона здатна на себе взяти і з якими вона здатна впоратись.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Інвестиційна діяльність банків та її ризики розглянуті в працях низки вітчизняних економістів, зокрема М.Д. Алексеєнка, О.Д. Вовчак, А.М. Герасимовича, В.І. Грушка, Б.Л. Луціва, О.С. Любунь, В.І. Міщенко, К.Є. Раєвського [1-5]. Проте, якщо інструменти та методи банківської інвестиційної діяльності знайшли досить широке відображення в економічній літературі, то питання ризиків інвестиційної діяльності банків розкрито

* Науковий керівник: Гуцал І.С. – д.е.н., професор